

40 let

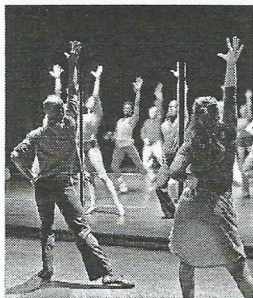

Svaz českých divadelních ochotníků

čtyřicetiletý

Spolkové hnutí divadelních ochotníků, má své počátky ve druhé polovině devatenáctého století. První vlaštovkou byla *Ústřední matice divadelního ochotnictva českoslovanského* (ÚMDOČ), začínala sdružením 100 souborů (z asi 500 hrajících) již v roce 1886. V první republice organizovala průběžně kolem 1.400 divadelních spolků ve 44 okrscích. Od roku 1911 působil vedle ní *Svaz dělnického divadelního ochotnictva českoslovanského* (DDOČ). Obě organizace vyvíjely činnost inspirativní vzorovými představeními, tiskem a vlivem okrskových rad, činnost vzdělávací v kurzech a diskuzích, organizační v budování vzájemných kontaktů, přípravě soutěží a přehlídek, ve společenských akcích. Činnost obou organizací byla umrtvena Soběslavským plánem ministra kultury a osvěty v roce 1950.

V **polovině šedesátých let** se poměry začaly uvolňovat natolik, že sílící zájem o vytvoření dobrovolné zájmové organizace divadelních ochotníků dosáhl v roce 1968 úspěchu a na 38. Jiráskově Hronovu byl položen její základ. Tím vyvrcholilo dlouhodobé volání po organizaci, která by nahradila ÚMDOČ a DDOČ. Sedmdesátíti volených delegátů z českých a moravských okresů a dalších dvěstě divadelníků rozhodlo založit Svaz českých divadelních ochotníků a zvolilo přípravný výbor v čele s JUDr. Milanem Kyškou, s úkolem připravit a projednat Stanovy a svolat ustavující konferenci na Jiráskův Hronov v roce 1969. Když ale 21. srpna 1968 došlo k okupaci vojsky Varšavské smlouvy, situace se podstatně změnila. Přípravnému výboru se přesto povedlo novou organizaci zaregistrovat u ministerstva vnitra a řádnou ustavující konferenci se podařilo svolat na 10. srpen 1969. Přes normalizační proces, který zejména v sedmdesátých letech citelně zasahoval do způsobu činnosti všech divadelních souborů, Svaz existoval a žil. Hned je však třeba uvést, že až do listopadu 1989 tu šlo o stálý kompromis mezi chťeným a možným. Podařilo se však uskutečnit některé

významné záměry, které by se bez existence Svazu, jenž vyjadřoval přání a iniciativu široké ochotnické obce, nerealizovaly vůbec nebo ve velmi omezeném rozsahu.

Přes veškerou snahu českých amatérských loutkářů se nepodařilo zaregistrovat Svaz amatérských loutkářů jako samostatnou organizaci. Tak došlo 2. prosince 1972 ke včlenění loutkářů do existujícího Svazu českých divadelních ochotníků. Vznikla Skupina amatérských loutkářů (SAL), autonomní složka SČDO. Tím byla obě zájmová hnutí posílena. Od toho dne obě složky amatérského divadla velmi úzce spolupracují a usilují o rozvoj hnutí. Hledají takové cesty, které by dávaly co největší možnosti souborům i jednotlivcům.

Na území České republiky pracují v současné době oblastní organizace, západočeská pro kraj Plzeňský a Karlovarský, severočeská pod názvem České středohoří, Jizerská pro Liberecký kraj a část východních Čech, Jižní Morava a střední Morava. Jižní Čechy se snaží obnovit svoji činnost po přerušení způsobeném úmrtím hlavních představitelů Svazu v této oblasti. Severní Moravu pokrývá kolektivní člen Svazu Divadelní centrum Podbeskydí. Východní Čechy jsou doménou samostatného Volného sdružení východočeských divadelníků, s nímž Svaz spolupracuje na divadelních aktivitách. Kolektivními členy jsou také ochotníci a loutkáři tělovýchovných organizací Sokol a Orel.

Svaz je iniciátorem a vyhláшатelem soutěží a přehlídek i organizátorem odborných seminářů a škol. Podííl se intenzivně na mnoha dalších divadelních akcích jako jsou Jiráskův Hronov, Loutkářská Chrudim, Divadelní Třebíč a Divadelní Děčín, seniorské divadlo ve Znojme aj., a pracuje v orgánech mezinárodních organizací AITA/IATA a UNIMA. Své zastoupení má i v grantové komisi Ministerstva kultury ČR a veliký – vlastně zakládající podíl má v komisi pro udělování Zlatého odznaku Josefa Kajetána Tyla, který společně udělují amatérské divadelní organizace.

Velikou propagací Svazu bylo osmnáct společenských plesů ochotníků na Žofíně v Praze od roku 1973. Významný podíl nesl Svaz a jeho členové na brigádnické činnosti při rekonstrukci Národního divadla v Praze v akci *Ochotníci Národnímu divadlu* k roku českého divadla 1983. Odpracováno bylo zdarma dvacet tisíc hodin.

V oblasti soutěží a divadelních přehlídek nutno připomenout velmi úspěšné tématické přehlídky ve Štramberku v letech 1987 – autorské divadlo, 1988 – divadlo hudební a 1989 - díla bratří Čapků.

Soutěž venkovských divadelních souborů bude mít v roce 2009 již svůj 40. ročník národní přehlídky Krakonošův divadelní podzim. Svaz byl jedním s iniciátorů v době „přehlídky vesnických a zemědělských souborů“. Za těch čtyřicet let se vysoká přehlídka stala pojmem v povědomí ochotníků. Po prvním ročníku, který se uskutečnil ve středoečeském Žebráku, se natrvalo přestěhovala do malého podkrkonošského městečka Vysoké nad Jizerou. Nebýt soustředěného úsilí ochotníků z Vysokého nad Jizerou a vedení Svazu, už v roce 2006 by se venkovské soubory hodně divily, jak se naše národní přehlídka KRAKONOŠŮV DÍVADELNÍ PODZIM proměnila. Jeho podoba, ale nakonec zůstala zachována a nebyla okleštěna jako některé jiné národní přehlídky. SČDO zůstal nejen vyhláшатelem, ale stal se i odborným garantem národní přehlídky. Po ročníku 2007 jsme si mohli říct, že jsme to dokázali. V tom je ta síla kolektivu spráženém v zájmové organizaci. Jednalo se zkrátka o střet dvou koncepcí. Na řadě jiných však s ARTAMA dokážeme velmi dobře spolupracovat.

Soutěž monologů a dialogů a zprvu i individuálních výstupů s loutkou POHÁREK SČDO, memoriál Zdeňka Kokty, v letech 1973 – 1978 jako krajská akce, od roku 1979 celostátní akce konala se v různých místech: Pardubice, Hlinsko, Přerov, Olomouc a v současné době Velká Bystřice u Olomouce. Ročník 2008 byl již XXXVI. Je potěšitelné, že tato soutěž zapustila své

kořeny a dala možnost uplatnění v této aktivitě. Ani jednou neklesl počet soutěžících pod 100 a často se blížil i 200. Národnímu kolu vždy předchází výběrové přehlídky ve všech oblastech republiky i za spolupráce VSVD ve východních Čechách. Vítězové národního kola se stávají i hosty Jiráskových Hronův a Krakonošových divadelních podzimů.

Již 18 ročníků soutěže monologů a dialogů pro děti a mládež ve věku od 8 do 18 let KANDR-DÁSEK SČDO, jako memoriál Bedřicha Čapka, se konalo dříve v Čelákovcích a nyní v Brandýse nad Labem. Zájem projevují nejen dětské soubory, ale i ZUŠ z celé republiky. Vítězové starší 16 let jsou zařazováni do soutěže Pohárek SČDO a zváni na národní přehlídku do Velké Bystřice.

Soutěž jednoaktových her SČDO zprvu ve třiletém, v posledních letech dvouletém cyklu připomíná nezapomenutelného divadelníka jako memoriál Ládi Lhoty. Národní přehlídka se od roku 1983 konala v malé jihočeské obci Želeč u Tábora a od roku 1998 se přestěhovala do rodiště cestovatele Emila Holuba, města Holice ve východních Čechách. Soutěž

se od roku 2005 koná ve spolupráci s Amatérskou divadelní asociací. Vyhlášována v Holicích je Svazem vždy v letech se sudým letopočtem, v lichém roce Amatérskou divadelní asociací jako Kaškovka Zbraslav.

Velmi náročná **soutěž divadla jednoho herce** SČDO, memoriál Slávky Trčkové, jejíž první tři ročníky se uskutečnily v Čelákovcích, se krátce přestěhovala do Plzně a nyní zakotvila v západočeském městečku s čilým ochotnickým hnutím, Kaznějově. Vyhlášována je vždy každý druhý rok - v lichém roce. Vítěz národního kola je pravidelně zván na profesionální přehlídku divadla jednoho herce v Chebu. Pravidelně je nabízena také přehlídka vítězů na Jiráskův Hronov.

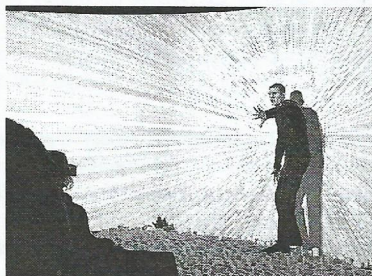
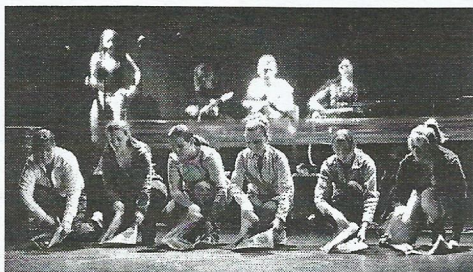
Mezi nejvýznamnější svazové aktivity v oblasti vzdělávání se za těch 40 let života Svazu zařadila v letech 1976 -1979 **scénografická škola** SČDO, kterou prošlo 40 absolventů: úroveň byla tak vysoká, že bylo možno práce vystavit na samostatné expozici Pražského quadreinalu v roce 1979 a poté v roce 1983. **Seminář jevištního svícení** SČDO se zaměřením na praxi amatérských souborů se uskutečnil třikrát.

Režisérská škola SČDO uskutečnila čtyři běhy, absolvovalo ji několik desítek amatérských režisérů.

Významný podíl na vzdělávání má již několikaletý hodnotící seminář vybraných inscenací v průběhu Jiráskova Hronova, v roce 2008 již podvacáté a tematický seminář - dílna, organizovaný v průběhu Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou (v roce 2008 již posedmnáté).

Klub divadelních režisérů je zájmovým klubem členů Svazu, kteří se programově věnují režii nebo se zajímají o vzdělávání v této i jiných disciplínách ochotnické činnosti. Je garantem výchovně-vzdělávací činnosti Svazu.

Ani **ediční činnost** nezůstala stranou. Byly vydány dva sborníky činoherních souborů s více jak stoletou činností, sborník souborů loutkářských s padesátiletou činností, skriptu pro svazové školy o scénickém svícení a sborník *Mně sluchu dopřejte* k probíhající soutěži Pohárku SČDO. Pro orientaci souborů vyšly dvě části nabídkového soupisu her pro nejmladší diváky a také nabídka z repertoáru pro

divadlo jednoho herce. Rada SAL vydává občas vlastní informační leták Rolničku. Vychází také příležitostně tzv. metodické lístečky k různým tématům, např. inscenování her pro děti, repertoáru monologů a dialogů z díla bratří Čapků.

Předsednictvo Svazu vydává informační leták poskytující členům důležité informace pro jejich činnost.

Skupina amatérských loutkářů (SAL SČDO) je řízena vlastním vedoucím orgánem - Radou SAL. Ta rozhoduje o všech

interních otázkách, reprezentuje loutkáře navenek, vyhlašuje a připravuje vlastní loutkářské akce a spolupracuje při výběru souborů pro národní přehlídku Loutkářská Chrudim.

Vlastní, řadu let existující přehlídkové akce jsou:

- **Čechova Olomouc**, přehlídka tradičního loutkového divadla z celé České republiky,
- **Raškovy Louny**, dostaveníčko loutkářů, kterého se zúčastní zpravidla osm souborů, které prošly výběrovým řízením.
- **Loutkářské letnice**, akce, která se konala v Praze již před více než půlstoletím a SALu se ji podařilo znovu uvést v život.

Ve spolupráci s občanskými sdruženími divadelních amatérů s celostátní působností (Svaz českých divadelních ochotníků, Skupina amatérských loutkářů SČDO, Volné sdružení východočeských divadelníků, Občanské sdružení divadelních ochotníků v Ústí nad Orlicí, Česká obec sokolská – vzdělávatelský odbor, organizace Orel, a Divadelní centrum Podbeskydí) jsme přistoupili k oceňování mimořádných zásluh jednotlivců o amatérské divadlo, a to nezávisle na Ceně Ministerstva kultury ČR. Morální ocenění **Zlatý odznak J. K. Tyla** je udělováno jednou ročně vždy k 1. květnu a předáváno po dohodě s pořadateli např. na Jiráskově Hronově, Loutkářské Chrudimi, Krakonošově divadelním podzimu nebo v rámci jiné významné akce příslušného oboru. Morální ocenění se uděluje od roku 2002 a bylo oceněno již 37 divadelních osobností ze všech oborů amatérského divadla.

A tak náš Svaz, dítě roku 1968, které přežilo do svobodných dnů, stále pracuje a je jako jediná organizace amatérského divadla dokonce vyhlášovatelem, organizátorem a realizátorem pěti národních soutěžních přehlídek divadelní tvorby.

Nutno konstatovat, že po roce 1990 se celkově zvedla aktivita amatérského divadla a roste počet souborů, které však povětšinou necítí potřebu spolkového sdružování, tj. „někam patřit“. Přitom potřeby vzdělávání a výchovy ke kvalitní amatérské činnosti narůstají. Jejich uspokojení je však mimo amatérskou organizaci prakticky nemožné. Nutno přiznat, že zajištění potřebného vzdělávání bez finančních grantů není možné. Prostředky Svazu nestačí a nabízí se perspektivní koordinace s ostatními amatérskými organizacemi. Kvůli tomu mimo jiné vznikla Matice českých divadelníků v roce 2006, již je SČDO zakládajícím členem vedle Volného sdružení východočeských divadelníků v Hradci Králové a Občanským sdružením divadelních ochotníků v Ústí nad Orlicí.

Člověk si někdy říká: „Mám já to zapotřebí? Tolik času, dřiny a někdy tak málo uznání.“ Tato otázka padá zjištěním, co všechno přineslo oněch čtyřicet let. Odpověď pak je jednoznačná: „Stojí to za to a má cenu vytrvat!“ - Vytrvejme!

* * *

*Na vzniku dokumentu o čtyřicetileté činnosti svazu
se podíleli*

Vlastimil Ondráček a Mga. Jiří Hraše.

V Praze v květnu 2008

